

Disputatio chymico-medica inauguralis de tincturis martialibus

<https://hdl.handle.net/1874/345227>

Q. D. B. V.
DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA
I N A U G U R A L I S,
D E

TINCTURIS MARTIALIBUS,

Q U A M,
FAVENTE DĒO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Dn. Rectoris,

D. JOHANNIS LEUSDEN,

Philosophiæ Doctoris, & Linguae Sanctæ in Illustri
Academia Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, & Nobilissima
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus, Prærogativis &
Privilegiis, ritè & legitimè consequendis,

Publica Eruditorum disquisitioni fstit

ANDREAS TEUTSCH, SCHAESBURGENSIS,
SAKO TRANSSEYLVANUS.

Ad diem XVIII. AUGUSTI, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc xciij.

D I S S E R T A T I O C H Y M I C O M E D I C A

I N Q U O S Q U A E S T I O N E

L I N C T U R I S M A R T I A L I B U S

A U T O R I T A T E D O C T O R I S O P T I M I M A X

FRANCISCI HALLAE, ACADEMIAE

D. JOHANNIS HALLERII

PHILOSOPHI DOCTORIS, & LINCOLNIAE IN LITHVIA

ACADEMIAE UNIVERSITATIS PRAESIDENTIS ORDINARIAE

IN V E N I T U R

APUD FRANCISCI HALLAE, ACADEMIAE

LIBRARIUM, & IN

LIBRARIIS QUORUNDAM

GENAE, & ALIIS URIBUS

FRANCISCI HALLAE, ACADEMIAE

LIBRARIUM, & IN

LIBRARIIS QUORUNDAM

GENAE, & ALIIS URIBUS

T R A J E C T I ad R H E N I U M

Ex Officina FRANCISCI HALLAE, ACADEMIAE

Typographi, citra locum

DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA

INAUGURALIS,

D E

TINCTURIS MARTIALIBUS.

Αἴθρ' ἀποποιῖς.

§. I.

E Tincturis Martialibus acturo id ante omnia incumbere videtur, ut quid per Tincturas intellectum velim, exponam. Non enim me latet, Tincturarum nomine ea omnia persæpè venire corporum quorundam præparata chymica, quæ colore aliquo insigni dotata sunt, adeoque non novum esse, remedia solida quoque v. g. in forma croci, florum, &c. nonnunquam Tincturas appellari. Sic ipsos Martiales Crocos Tincturas quidam vocitant siccas, eò quod seu flavus ille seu subruber seu nigricans illorum color nil aliud esse videatur, quàm subtilior ferri, mediantibus igne, aqua, radiis solaribus, salibus aliisque rebus resoluta, & notabili sulphuris Martialis (ceu Tincturarum è Chymicorum sententiâ fontis) parte, exaltata substantia. *Vid. Beguin. Tyrocin. Chym. L. II. Cap. XX. & Wedel. Pharmac. Acroam. L. II. Sect. v. Cap. v.*

§. II. Intelligo verò per Tincturas Martiales remedia chymica liquida, coloris exaltati, seu rubicundus is, seu flavus, seu nigricans aliufve fuerit, ex ferro vel chalybe aut horum preparatis mediantibus mensuris diversis, varii etiam generis, vel ignis ope vel sine eo extracta, humani corporis infirmitatibus multis apem auxiliumque ferentia. Quia verò & Tincturarum fucatarum seu apparentium aliqua habenda est ratio, ut verarum indoles eò magis patefeat, tribus saltem verbis de his aliqua addere haud erit incongruum.

§. III. In genere circa Tincturæ vocem sequentia notari velim: (1.) Non opus esse, ut in compositione Tincturarum

4 DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA

requiratur semper universi corporis extrahendi centralis resolutio, quam quidam, qui per ignem Philosophi appellari gestiunt, ope Menstrui universalis & solventis cujusdam Catholici alkahestini, citra corrosionem, citra sui mutationem, resistantiam, sedimentum, (hæc eorum verba sunt) perficere se posse credunt, de quali menstruo Vigani in *Medull. Chym. p. 25.* gloriari videtur: Cum centralis ejusmodi resolutio totius corporis, eo modo qui hic indigitatur, vel plane impossibilis, vel nondum saltem inventa esse videatur. Idque ob corpusculorum mixta constituentium heterogeneitatem in omnibus corporibus obviam, & in uniformem sibi que per omnia similem liquorem nunquam centraliter resolubilem; ut & ob ignoratam adhuc plurimorum corporum, imprimis metallorum generationem veram, principiorumque ea constituentium in minimis suis texturam, adeoque nec investigabilem hucusque eam menstruorum solventium cum corporibus solvendis congruentiam, quæ ad veram & genuinam totius mixti analysin omninò requiritur, si Veterum illi Chymicorum, hodie quoque recepto Canoni, similia nim. similibus solvi, veritas sua constare debet. Adde quod tale solvens esse debeat, quale vinculum corporis est, juxta *Horn. Arc. Mos. p. 184.* nihil verò in naturæ sinu tam adhuc obsconditum lateat, quam id, quò unumquodque corpus in minimis suis connectitur, vinculum. (2.) Sufficere plerumque preparandis ad usum Medicum Tincturis eam, quam *Barnerus Chym. Philos. p. 353.* allegat, sulphurum cum salibus solutionem, quanquam ipse h. m. paratas Tincturas non magnificiat. Cum enim maxima plurium corporum efficacia à sale & sulphure dependere meritò existimetur, non intelligo, si sulphuris cum sale combinati extractionem ac solutionem legitimam obtinuerimus, quid amplius ad remedii perfectionem requiri possit. Adeoque (3) & eas, de quibus h. l. dicturus sum, Tincturas Martiales, centrales & exactissimas totius corporis Martialis resolutiones non esse, ingenuè confiteor. Quasdam tamen earum (nec enim omnes laudo) Sulphuris & Salis Martialis & reliquorum ejus corpusculorum solutiones, extractiones & exaltationes esse, proinde ad eum finem, quem respectu diversorum corporis nostri symptomatum intendimus, satis habiles ac proportionatas, non unà ratione ad credendum

dendum inducor. (4.) Tincturas Martiales ob partes Martis Sulphureas copiosas easque ab idoneo menstruo nullò negotiò resolu- biles, facillè haberi, nec tamen superficiarias esse, sed veras & genuinas quarundam partium, impr. ut dictum est, sulphurea- rum, solutiones: Cum enim ad Tincturas omninò solutio requi- ratur, & quæcunque solutiones non sunt, h. e. de particulis mix- ti nihil participant, Tincturarum nomine indignæ habeantur: ex hoc fundamento Tincturæ Martiales præ omnibus aliorum metallorum Tincturis veræ judicandæ erunt, aut nullæ penitus veræ sunt.

§. IV. Ut igitur justò progrediar ordine, & datâ descriptione ac expositis, quæ in principio monenda videbantur, opus nunc erit, brevem tum ipsius *Martis* subjecti nempe solvendi ac extra- hendi, tum *solventium*, quæ usitato vocabulo *menstrua* Chymicis audiunt, tractationem subnectere. De Martis seu ferri Etymo- logia, Homonymia & Synonymia parum sollicitus, dico, *Martem* seu ferrum esse corpus metallicum, ut plurimum in forma mineralium & igne excoctum, ignobilius, grave, durum, &c. multo sulphu- ra terreo indigesto, impuro, plurimo quoque sale vitriolaceo fixo, cum terra alkalina rubescente copiosa & paucissimo mercurio constans.

§. V. Quod corpus sit metallicum, de eo nemo forsan dubitat. In forma mineralium nascitur, & ita in Saxonia colore nigro, ad Syl- vam Hercyniam rubro, in Insula Elba maris Toscanici, item- que Stiria, Hispania, extus obscurior, intus verò rubicundior, in valle Joachimica Bohemiæ ut & in Silesia ceu lapis ruber fria- bilis, in Norwagia, Suecia, Italia, Germania hinc inde, nec non in Thrazko Transylvaniæ sub nigri cantis magnetici lapidis forma eruitur. Denique quibusdam è Silice vulgari, ut & è ter- ra rubra bolari secernitur. *Becherus* etiam dubio procul referente *Exper. nov. p. 582.* è limo & oleo lini Martem non produxit sed separavit. *Vid. Schroed. Pharm. Med. Chym. L. III. Cl. II. Cap. XI. & in eum Clav. Hoffmanni.* Item *Agricola de veter. & nov. metall. L. II. Cap. 14. 15.* Refertur huc debet mineralia Martis solaris Hassiaca, quam *Celeb. Wedel. in Ephem. A. N. C. Dec. II. A. 1. p. 380.* pro Misy Dioscoridis habet, de qua paulò post plura. Nec tamen dubium est, dari ferrum, quod nullâ præeunte præparatione idoneum sit usibus humanis, *Ignobilis* dico respectu aliorum me- tallo-

6 DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA

tallorum majori perfectionis & puritatis gradu dotatorum. In sua enim essentia sat est nobile, imò ratione medicamentorum ex eo parabilium multo nobilissimum, & reliqua metalla omnia longo post se intervallo relinquit. *Gravitatem, duritiem, aliasque proprietates sensus testantur.*

§. VI. Cum verò Martem seu ferrum (perinde ac de reliquis mineralium metallorumque generibus affirmari solet) ex triga molecularum illarum, quæ vulgo principia Chymica nuncupantur, constare affirmo, non desunt alii huic opinioni contradicentes atque existimantes: minimè confugiendum esse ad Chymicorum oracula, qui metalla ex Sale, Sulphure & Mercurio componi affirmant, eaque pro primordiis rerum agnoscunt, cum quid per ambiguas illas voces intellectum velint ipsi ignorare videantur. Ut enim in hac sententia sunt quædam quæ laudem merentur, ita, ubi, quid saniores his vocibus indigent, expositum fuerit, perspicuum credo evadet, eam ex parte nimis rigorosam esse & intempestivius paulò latam.

§. VII. Quando de principiis corporum naturalium, in specie metallorum loquor, atque ea in Sale, Sulphure ac Mercurio consistere affirmo, observandum est, (1.) sejungendam hic esse materiam primam, in quam unumquodque corpus ultimatò resolvi creditur, & ex qua primitùs omnia coagmentata esse videntur: quin secundam aliquam seu proximam ex prima illa constantem, atque in varia elementorum seu principiorum genera vel moleculas diversas distributam admittere. Videtur enim fortè extra ingenii humani conditionem positum, ut in prima rerum elementa devenire valeamus, iudice incomparabili *Norhoffio Epist. de transmut. metall.* & Philosopho naturæ practico principia non tam in se summisque suis generibus, quàm in ordine ad mixtionem consideranda sunt. (2.) Cum hæc tria nomino, alia omnia me minimè excludere, sed hæc principiorum secundariorum seu molecularum elementariorum compositarum præcipua esse seu præcipuam in compositione corporum partem sibi vendicare, adeoque *κατ' ἐξοχήν* principia (secundaria nim. ut jam dictum) nominanda. Quod enim terra quoque ad Martem constituendum faciat, infra dicetur. (3.) Ad elementi seu principii hoc sensu accepti naturam forsan non facere, omnium corporum compositionem

nem ingredi, sufficere si multorum. (4.) Neque idcirco solum has moleculas corporum elementa meritò haberi, quod ignis eorum præsentiam in resolutione corporum sæpè manifestet, sed quod & ratione perspici queant, & aliæ præparaciones, quæ absque igne fiunt, eas nonnunquam quasi indice digito monstrent. Adeoque simul assertum ire, ignem non solum & genuinum semper corporum esse Analystam, quin repertum forsan aliquando iri alium, & sine dubio in rerum natura dari, qui perinde vel melius etiam plurima in corporibus latitantia in apricum sit producturus, quæ suspicio est *Illustr. Boylei Chym. Scept. p. 26.* (5.) Ut firmiter statuam, massularum harum elementariarum quasdam corporibus mixtis nonnullis ante Analysin per ignem institutam actu & reverà inesse ac in iis inveniri, uti v. g. sal, itemque oleum ceu sulphur quoddam solutum, multis corporibus insunt, & ex iis affusione aquæ, expressione, &c. Haberi possunt; ac exin' non absolutæ veritatis axioma censendum illud *Frid. Hofmanni Clav. Schroed. L. 1. c. XI. & Dav. van der Beke in Experim. circ. rer. natur. principia: Principia Chymica & alia elementorum vice habita saltem virtualiter & potentiâ, planè verò non actu & reipsa mixtis in esse: Non eò tamen audaciæ me processisse ultrò fateor, ut omnes, quæ per ignem producuntur, substantias, eò, quo prodeunt, numerò, eâ facie ac figurâ mixtis antea inexistisse statuam. Vid. du Hamel, Phys. gener. Tr. 1. cap. 1. conclus. 2. 3.* Quin illud saltem pro explorato haberi censeo, dari in plerisque, si non omnibus mixtis, impr. metallis, tum oleosum quiddam inflammabile, tum humidum aliquod seu fluidum radicale, tum substantiam fixiorem coagulabilem quandam, priora duo substantiarum genera quasi vincientem. Quæ ultima in metallis tantum fixa deprehenditur, in aliis corporibus, animalibus & vegetabilibus diversos firmitudinis suæ gradus admittit. Hanc triadem *Hornius in Arca Mosis* hinc inde sub particularum ramosarum, oblongarum & ruderosarum nominibus exhibet. Videri quoque huc meretur *Etmull. Chym. L. 11. Sect. 1. cap. 1.*

§. VIII. His præmonitis, rationi quàm maximè consentaneum videtur, ex particulis minutis materiæ illius primæ ac universalis corporum omnium, quæ chaos & rudimentum universi fuit, quasdam minutas massulas & quasi racemos fuisse associatas,

§ DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA

ciatas, suisque coalitionibus magnam copiam exiguorum ejusmodi primariorum concretorum seu massularum constituisse, quæ in tales particulas quæ eas componebant, non facile queant dissipari, ut habet oculatissimus naturæ scrutator *Rob. Boyle Chym. Scept. Prop. 2.* Possentque ex maxima parte hujusmodi corporum mixtorum ignis adminiculo vel alio modo actu obtineri, aut ratione etiam investigari determinatum numerum (trium, IV, V, plus, minus) substantiarum, quæ diversas denominationes mereantur, & non incongruè vel principia corporum vel elementa eorum appellari vocarive valeant. Vid. *Id. l. c. Prop. 3. 4.* Ut hinc appareat *Celeb. Boyleum* illi equidem sententiæ contrariari, quæ principia Chymica pro elementis primis, universalissimis, solisque omnium corporum naturalium venditat, quam nec ego meam facio; E contrario huc illum propensorem esse, quando *Sal, Sulphur & Mercurius* principia concreta compositaque ac secundaria, moleculæ item ex principiis sese adhuc prioribus ortæ, neque sola absque aliis, elementa corporum constitutricia salutantur.

§. IX. Nempe, ut, quàm fieri potest, explicatissima quæ dixi, evadant, sequenti modo res haud malè exponi posse videtur, dicendo, Deum in Creationis principio, eam quæ toti mundo constituendo sufficeret, produxisse particularum multitudinem & quidem in triplici differentia, ad eum modum, quò *Renatus des Cartes* ejusque luculentus interpres *Ant. le Grand Instit. Philos. P. IV. cap. VI.* sua concipiunt elementa, *materiam* puta *subtilem*, tum *globulos athereos & partes striatas ac ramosas* diversissimarum nec facile determinabilium figurarum. Ex ultimis hisce particulis alias cum aliis combinasse & sic seu certa quædam *semina*, quæ vox *Gassendo* placet, vid. *ejus L. III. Phys. cap. VIII. Sect. I. p. 280.* Seu potius juxta *Boyleum* *massas & moleculas* constituisse. Neque tamen hoc ita accipiendum, quasi Deus minima ista primum produxerit, deinde verò ex eorum combinatione majora atque majora corpora condiderit; sed quod materiam in ejusmodi massulas exfolubilem condendo, has illi quasi concreavit. Perinde verò est, seu *massas & miscibilia* seu *principia* seu *elementa* has moleculas voces. Quot verò & quænam in hunc censum venire debeant, ratio experimentis chymicis adjuta vel demonstravit hæc-

hactenus vel saltem indigitavit. Vid. Excell. *Dn. Röscheli Prof. Witteberg. Coll. Phys. MS&C. Cap. II.*

§. X. Mihi sufficiant h. l. ea, quæ multorum eruditorum consensu si non sola, præcipua tamen mixtorum constitutiva salutantur, numero quintuplices è tertio Cartesii elemento secretæ moleculæ, Sulphuræ, Mercuriales, Salinæ, Terreæ, Aquæ seu phlegmaticæ. *Sulphur* in mixtis id est, quod ob pinguedinem suam & viscositatem inflammari & flammam alere potest, imò planè illud, quod ignem sublunarem vocare solemus, in toto orbe terraqueo dispersum, qui pro majori minorive copia, itemque modificatione varia nunc vitalis & conservativus, nunc mortificans & destructivus est, causa caloris, odoris, colorum (materialis) inflammabilitatisque, quod insuper digestionem, maturitatem, dulcedinem, aliasque virtutes perfectivas corporibus & vegetabili potissimum regno conciliat. Quod de coloribus dixi, ad reales referendum est, intentionales enim sola radiorum luminis modificatio & refractione efficit, imò ad reales efficiendos quoque multum confert, variat enim eos provarietate particularum radios variè reflectentium. Dulcedinem verò catenus potissimum corporibus Sulphur conciliat, quatenus particulas Salinas, quæ aliàs ordinariè causa saporum habentur, & præprimis acidas, ligat, eorum acuta spicula linguam ingrato sensu afficientia lentore suo obtundit, & h. m. delicatum ejusmodi gustum excitat. Et quanquam ipsa Sulphura tantum non semper acido cuidam maritata deprehendantur, illud tamen non de eorum, sed de salium est essentia, contra quàm statuit *Barnerus Chym. Philos. p. 37.* (qui tamen si rem ita explicet, ut putet, Sulphur in acido tanquam subjecto suo consistere & sedem figere, videtur esse excusandus.) nec non *Ettmüll. Chym. L. I. Sect. III. C. I. p. 55.* *Mercurius* id significat, quod fluorem, humiditatem, evaporabilitatem, expansionem inducit, & simul vehiculum Salis & Sulphuris est ac principium inconstantia. A phlegmate volatilitate & activitate sua differt. Defectu ariditatem & emarcescentiam, copiam dissolutionem corporum inducere potest. *Sal* coagulationis principium est & semper concrevit, ubi sui juris est. Est verò & solutionis principium quadantenus, ubi convenienti liquori jungitur. Proprietates ejus sunt compactio & soliditas, incor-

ruptibilitas, coagulatio & lapidescentia, & quæ plura hujusmodi habentur. Exserit verò se, Sulphuri & Mercurio vel saltem phlegmati junctum. Fons præterea & scaturigo saporum est, & principium figurationis, sed non nisi solutum sapit. *Phlegma* humidum est solutionem promovens & soluta conjungens, Sulphure & Sale, adeoque odore, colore, sapore per se destitutum, idem omninò, quod Peripateticorum Aqua. *Terra* soliditati corporum inservit, per se alias elementum ferè iners, siccum, solidum, grave, immobile. *Conf. Sturmii Phys. Concil. Part. Spec. Sect. prior. Cap. v. p. 132. B. Sperling. Instit. Phys. L. v. Cap. iv. p. 853.* Absit verò ut has qualescunque istorum principiorum descriptiones pro definitionibus veris venditare præsumam, iis descriptis contentus, dum meliores in apicem prodeant. Illud quoque iterum moneo, hæc principia tribus illis Carthesii elementis haud opponi sed subordinari. Peripateticorum vero IV Elementa adferre minùs necessarium videtur, cum ignem illorum, nostrum Sulphur esse jam dictum sit, aër vero nil nisi æther seu secundum elementum intermixtum primo, & effluviis globi terraquei repletum meritò salutandum, terra demum & aqua ipsorum ea reipsa sint, quæ terram & phlegma nuncupavi.

§. XI. Perfacilè nunc cognitu erit, iisdem ferrum nostrum constare elementis, quæ in descriptione sunt allata. Sulphur inesse tum exinde constat, quod incandescere vehementer ac diu candere, tumque cum candet, fætido odore, impuritatis sulphureæ indice aërem inficere soleat; tum quod in crocos facillimo negotio convertatur, croci vero juxta verissimum *Wedelii Ph. Acroam. p. 285.* effatum, sint pulveres Sulphureo-terrei, metallorum ejusmodi Sulphure præditorum. Accedit quod alligione ferri unius ad aliud ignis sub scintillarum figura prodeat. Mercurium præsentem in ferro fusilitas & ductilitas arguit, cum verò paucissimum valdeque dispersum, quòd difficulter fundi queat. Sal Vitriolaceum arguunt, stipticus ejusdem sapor, tum ipsa quæ Sali debetur consistentia, nec non ea quæ Chymici inde eliciunt, Salium genera. Terram alkalina prodit effervescencia fortissima, ab affuso limaturæ Martis spiritu acido exsurgens, tum etiam soliditas & cohæsiò partium firmissima, ob quam & ignis vim aliquandiu illudit.

§. XII. De

§. XII. De Chalybe non est quod moneam, is enim à ferro non nisi puritatis & duritici gradu differt, dum nempe vel in ipsis terræ visceribus præ ferro melius excoctus invenitur, cuiusmodi nativum chalybem Clausthaliaë apud Dn. Car. Zumben Rei fusoriaë illic Inspectorem, Fautorem & Amicum honorandum vidi; vel, quod ut plurimum fit, ignis ope & mediantibus quibusdam additamentis à partibus terrestribus & impurioribus, scoria- rum facie secedentibus liberatur, & sic durior puriorque reddi- tur. Unde elegantur *Georg. Agricola Tr. de vet. & nov. Metall. Cap. VII.* ferri *Σόμομα*, quasi ferrum, exclusis scoriis crassiori- bus quoad minima sua magis unitum & ferruminatum audit. Videri possunt *Rolf. Diss. de Marte, & Clav. Schroed. Hoffman. Cap. de ferro*: ut & *Vigani Medull. Chym. p. 53.* qui chalybi præ ferro virtutem aperientem tribuit. De minera Martis solari tunc pauca addam, ubi ad ejus Tincturam perventum fuerit.

§. XIII. *Mensura* parandarum Tincturarum Martialium non unius sunt generis. *Inspida* primo stant loco, & inter hæc *aqua sim- plex*, quæ mediante clave salino apta nata est ex Marte Tinctu- ram extrahere. Hanc sequitur *aqua roris majalis* destillata, vel etiam *rosmajalis* in aquam collectus simplex. Reliqua commodis- simè pro Salium diversitate in *alkalia, acida & media* dispescun- tur. Ex alkalinis pauca pro Marte solvendo & extrahendo accer- suntur, cum exiguum vel planè nullum jus in Martem habeant, & in terram ejus continentem agere non valeant, Sulphur verò ochreum seu acido terreum Martis acidis impr. lenibus promptè obtemperet. *Mensurum alkalicum volatile* est spiritus Salis am- moniaci, qui tamen magis ex Marte Salibus prius resoluta Tin- cturam extrahit. *Fixum* est liquor Silicum Glauberi, si cum Tar- taro calcinando & in cella deliquando paratus fuerit.

§. XIV. *Acidorum* aliquot sunt classes. Quædam enim de- sumuntur ex Regno minerali & sunt *Spiritus Corrosivi*, v. g. Vi- rid. æris, Veneris, Nitri, Vitroli, qui Martem equidem in mi- nimas particulas discerpunt, ad usum tamen medicum non per- inde aptum reddunt. Præterquam enim, quod acido suo corro- sivo (in quibusdam nauseoso) nunquam ferè in totum eluendo, Martem inficiant; eâ quoque virtute, ob quam medicamenta *Martialia* omnibus expetuntur, ferrum exuunt, & vim absorpti-

vam ei magnam partem eripiunt, Sulphur enim obrundant & terram alkalinam saturant, quod ex modo agendi Martis in corpore humano non potest non esse quàm clarissimum. Optimus tamen ex his est Spir. Nitri, qui, uti postmodum dicitur, cum Marte effectu non contemnendo maritatur. *Alia acida ex vegetabilibus desumuntur, & sunt vel spiritus aciduli, v. g. panis, qui ex Marte Tincturam elegantem producit, Spir. mellis, Sacchari, &c. Vel succi acidi, quò primùm allegare lubet Aceta. Hæc utut acido non ita potenti polleant ac Spiritus Minerales allegati, nimis tamen & ipsa Martem satiant, ut perpauca absorbendi virtus in Marte per acetum parato relinquatur. Si tamen id cuiquam arriserit, destillari prius & h. m. tum ab impuris terrestribus, tum à superfluis acidis particulis liberari potest. E reliquis Succus Tamarindorum non admodum est usitatus, nec ad reliquorum virtutem accedit. Cui verò & Berberum expressi Succo, quod & ipsi adhuc acido potenti, adeoque Martialis virtutis destructivo polleant, & temperatiora sint ad manus, mihi non æquè ad palatum sunt.*

§. XV. *Temperata verò in parandis Tincturis Martialibus magnam laudem merita sunt Succus Acetosa, Succo it. Pomorum, imprimis Borsdorffianorum, Cydoniorum, Cerasorum nigrorum dulcium. Hi virtute activis illis longè prævalent, intimè se cum Marte miscent, eumque solubilem relinquunt. Sunt nempe particulæ eorum blandè scindentes & acuminatæ adeoque penetrandi vim habentes, & præ omnibus aliis, poris ferri, & præpr. Sulphuris ejusdem conformationi intimæ valdè proportionatæ, adeoque & veram ejus Tincturam, quæ Sulphuris cum Sale resolutio est, commodissime largiuntur. Succus Cydoniorum speciatiim singularem cum Marte analogiam possidere videtur, quia & adstringit blandè, & ob acorem dulcedini intimè permixtum laxat stomachoque gratissimus est. His vegetabilium Succis alii quoque pro cujusvis lubitu & morborum circumstantiis, modò parili virtute gaudeant, substitui possunt.*

§. XVI. *Ad media Vinum pertinet, quocum, si satis generosum, v. g. Malvaticum fuerit, & acido leni tartareo penetrante donatum, elegantes Tincturæ Martiales confiant. Cum vino verò ελιχοφύρα ne laborem quidem tentes, fit enim*

enim tunc ut vinum acefcatur, mucefcatur & corrumpatur, Marte intacto. Tunc ipfe *Vini Spiritus* huc facit, qui quidem ex Marte fibi relicto quicquam extrahere nequit, fi tamen ille prius per falia reclusus, vel jam mediante alio menftruo in Tincturæ (faturatæ v.g. ad modum Syrupi) formam redactus fit, egregiè quod antea folvere & extrahere non poterat, transfumit, exaltat, & quali condimenti loco eft. Nifi enim Tincturas Martis cum fuccis allegatis paratas, per spirit. vini confervationi idoneas reddas, ætatem non facilè ferunt. Potefte vero Spir. vini pro varia intentione non tam fimplex, quam herbarum quarundam, v.g. antifcorbuticarum, aperientium, &c. virtutibus mediante deftillatione imprægnatus, ut fic efficacius remedium obtineas, affumi.

§. XVII. Illud non erat omittendum, *Ærem* ipfum quandoque menftrui solventis vicem tueri, quod in liquore Martis ex relicta in cucurbitæ fundo à præparatione Flor. falis Ammon. Martial. Maffa in aère libero deliquata, manifeflum evadit. Inefte enim reverà aëri menftruales virtutes, easque tum à fale ejus nitrofo penetrantiffimo, tum ab humiditate ex effluviis vaporofis orta pendere, probatione non eger. Vid. Barnerus l. cit. P. I. Cap. VII. p. 101. fq. & Nobiliff. Bohnius Differt. de Aëris in fublun. influx. cap. III.

§. XVIII. De iis quæ vel Martem recludendi, adeoque folutioni aptiorem reddendi gratia adduntur, qualia funt falia diverfa, Ammon. Cryftall. & Sal tartari, Arcan. Tart. Tartarus ipfe, Sal effent. vini Zwelfferi; vel Tincturas ipfas magis compofitas reddunt, quò faciunt Effent. Lig. Aloes, Abfynt. Sacchar. faturni, Vitriol. Martis, (quatenus magis vitriolicæ eft originis) hic non eft ulterior dicendi locus.

§. XIX. Ordo nunc poftulat, ut Tincturarum Martialium compofitiones præcipuas producam, & quid de illis habendum fit, mentem meam exponam. Sunt verò fequentes: *Tinctura Martis aperiens Tartarifata*, fit Limaturæ Proc. I. Martis & Tartari crudi partes anaticas cum aquæ font. q. f. coquendo in lebere ferreo per 6. vel 7. horas, dum liquor nigrefcat, & hunc à Tartaro fubfidente decantando, refiduo tartaro aquam reafundendo, iterumque coquendo, & h. m.

- continuando , dum liquor nil amplius extrahat ; postmodò tinctum liquorem ad medietatem exhalando. *Rolf. Chym. p. 218.* Huic Tincturæ utut vis aperiendi à Marte pariter & Tartaro dependens denegari non possit , certum tamen est , eam valdè segnem esse & stomachum simul gravare ac idcirco minus usitatam. *Corrigit eam Celeb. Ludovici Phar. mod. secul. applic. p. 424. Sq.* ad mellis formam inspissando , ac acetum destill. superfundendo , & obtinet liquorem Matris jucundum , Tartaro in fundo remanente. Quæ Correctio sat bona esset , nisi Martem particulis absorbentibus ei adhuc relictis magis privaret. *Le Mort Chym. p. 342. Tincturam aperiens* parat Crystill. Tartari ℥viii. Limat. Mart. ℥iij. cum aquæ comm. q. s. coquendo per 3. vel 4. horas , materiam semper agitando & aquam evaporatam aliâ affusâ compensando , dum tinctura fuerit extracta , hanc evaporando ad siccitatem , sed cautè , ne aduratur , hujus pulveris ℥iij. cum spir. vini ℥x. digerendo in BM. denique clarum à spisso separando. *Ejusdem generis est sequens*, quam citatus modò *Ludov.* reliquis præfert: Vitrioli Martis & Tartari depurati an. v. g. ℔. ℥. in aquæ simpl. v. g. ℔. vi. coquit , interque agitationem lentè exhalare sinit ad mellis consistentiam , quod coagulum spir. vini ℔. vi. extrahit , ac post filtraturam parum vel nihil abstrahit. Quæ etiam satis elegans est , de Marte tamen parum possidet , cum Vitriolum martis non tam martialis quàm vitriolicæ sit originis , adeoque merè salina est & Tincturæ nomine ferè indigna , quibusdam tamen in morbis haud inutilis. His Tincturis congenere alia sunt , quæ reclusis per Tartarum Martis particulis quibusdam in Vitriolo Mart. hærentibus , parantur. Talis est *Tinctura Matris aperitiva* quam exhibet *Rolfinc. in Chym. p. 219.* paraturque ex Vitriolo Mart. non calcinato & Turt. terra foliat. ana miscendo & in cella deliquando , liquori spir. vini affundendo. *Hanc Wedel. l. c. viâ humida* parare docet , instillando Arcano Turt. liquido liquoris Mart. gutt. aliquot ad sufficientem Tincturam , quæ sanè & compendiosior & viribus priori æquiparanda est , præsertim si *diffusior* expetatur , & aquâ sim. vel roris majal. juxta

juxta ejusd. Wed. monitum, vel etiam Spiritu vini, tertium quasi ingrediens constituyente, talis reddatur. De Rossincii modo id quod deprioribus judicandum, ut & de sequenti *quam VIII. conficit Febure im Chymischen Kleinod p. 614.* ex Vitriolo Mart. & sale Tart. ana in mortario ferreo in pollinem redigendo & in aëre libero deliquando. Qui liquor ut pote crudior ab Hoffman. Diss. de Medicam. Martial. p. 44. cum Spir. verneris & vini tartarif. processu admodum tædiolo & ventriculo minus commodo, corrigitur. Huc pertinet *Tinctura Martis vera Zwelfferi Mantiss. spag. p. 337.* quæ fit in salis essentialis vini (seu arcani aut terræ fol. tartari) ℥vi. super ignem blandum liquatis immergendo Vitrioli Mart. ℥ij. postquam frigefacta sunt, contundendo, expansa deinde in aprico per aliquot dies relinquendo, ut efflorescat materia, hinc cum Spir. vni Cinnamomif. vel Aqua Cinnam. Tincturam extrahendo. Quæ non potest non esse elegans, jucundi saporis, virtutis etiam aperitivæ non contemnendæ. vid. *Lud. Ph. mod. p. 424.* Huc trahenda quoque peculiaris *Mannæ Martis* descriptio, X. quam habet *Hoffman. Clav. Schroed. p. 231. sq.* incoquendo Vitriolum Martis cum liquore sicc. Glauberi. Hinc materiam in cella deliquando & cum spir. vini extrahendo Tincturam. Reliqui processus sub Mannæ Martis nomine attendi haud merentur. Habetur quoque *Essentia Vitrioli Martis simplex,* XI. cum spiritu vini extracta.

§. XX. At hæc omnes cum vitriolo Martis paratæ Tincturæ, cum dicto vitriolo unicè efficaciam suam, quæ Martialis esse debebat, ferant acceptam, & vero Vitriol. Mart. parum & sæpè nihil de genuino Martis sulphure possideat respectu salium quibus constant, laudandæ equidem sunt, & effectum non nunquam optato se commendant, virtutem tamen aperitivam planè aliam, quam quæ à Marte expectatur, possident. Aperiant enim non tam absorbendo acidum acre in corpore, quàm laxando villos intestinorum & stimulando, cum Martis genuina producta hoc ipsum absorbendo & invertendo, sicque fontem mali evahendo, faciant. Unde nec indiscriminatim in omnibus morbis, quibus Martialia debentur, tutò adhiberi possunt.

possunt. Addendum & id, quod ob naturam vitriolicam nauseam facillè excitare possint, & in stomacho ingratham sensationem producere, quod in delicatis cautè observandum est. Ipse Zwelfferus de dosi harum Tincturarum admodum est sollicitus, additâ cautelâ, ne nauseam excitent, & h. m. noceant.

XII. §. XXI. Iis igitur palmam jure dubiam reddit, *Essentia Vitrioli Martis Composita*, quæ fit ex anatica Vitrioli Martis & Florum Salis Ammon. Martialium parte in Spiritus vini rectificati vel Spir. Cochlear. f. q. soluta. Colore croceo admodum eleganti se commendat hæc Tinctura, & quanquam ipsa quoque magnam partem salina sit, sal tamen ipsum non tam acidum vel enixum quam alkalinum volatile est, adeoque acrimoniæ acidæ destruendæ planè idoneum; sulphure quoque Martis subtilissimo, quod in Flor. salis Ammon. Martial. est transplantatum, haud pauco pollet. Unde satis potens est acidi absorptivum & in scorbuticis humoribus corrigendis magni

XIII. usûs. Simplicior est nec tam efficax & tantum fixa *Tinctura Martis aperiens Minsichti*, quam habet *Ros. l. c.* & veram vocat, paratque, residuum à sublimat. Flor. sal. Ammon. Mart. edulcando, spiritum vini superfundendo, Tincturam extrahendo, eamque ad medias evaporando. In quo processu id impr. culpandum est, quod optima spiritus vini pars in auras abigatur per evaporationem, relictâ acidâ crassiori. Hanc

XIV. eâdem p. cit. auct. exhibita *Tinctura ex scoris Regul.*

XV. Antim. Martial. æmulatur. *Tinctura Martis Willisii*, quam cum spiritu vini, recluso prius Marte per Cremor. Tartari, conciliat. Eam *Vigani* obscurius proponit, dicendo eam confici ex cadavere vini & limat. Martis in aqua frigida, mediante mixtione & fermentatione bis aut ter repetitâ, additâ hu-

XVI. meditate. *Medull. Chym. p. 17. 18. Liquor Martis niger* è remanente in cucurbitæ fundo post sublimatos Flor. salis Ammon. Martial. massâ in aëre libero per deliquium paratus, *Rosfinco Chym. p. 219. Tinctura Martis adstringens* dictus. Quæ præparatio, si aliqua, vera vitrioli martialis solutio est, & effectus in humano corpore commendatissimi. Hujus liquoris exigua portio vegetabilium quasdam Tincturas in momento colore

lore nigerrimo vestire solet, unde si Essentiæ Ligni Aloës jungatur, *Tinctura Martis Balsamica*, si Essentiæ Absynthii XVII. simp. vel compos. exsurgit *Tinctura Martis Absynthiaca*, XVIII. ad eum modum, quem *Excell. Wedel. Pharm. Acroam. p. 515.* indigitavit. Ex Floribus salis Ammon. Martialibus solis cum spiritu vini rectific. fit *Tinctura Martis volatilis*, quam XIX. *Zweffer. Mant. Spag. p. 339.* ex iisdem floribus cum alkool vini rosato paratam *Sedativum Archei* vocat. vid. quoque *Auctor Chym. rational. P. T. p. 42. 43.* *Wedelius* tamen spiritum salis Ammon. cum liquore Martis miscendo *processum variat.* *Clodius Officin. chym. p. 60.* *Tincturam suam rubineam* h. m. parat: Croci XXI. Martis subtilissimi p. j. cum Flor. salis Ammon. p. $\frac{1}{2}$ sublimat & flores sublimatos rubros spiritu vini rectific. extrahit, filtrat, putrefacit, hinc spiritum vini abstrahit. Qui processus sat bonus est, si putrefactio omittatur, & spiritus vini nullus vel paucus abstrahatur. *Tinctura antiphthisica Gramanni*, XXII. quatenus Vitriolo Martis multum debet, considerari h. l. meretur. Fit v. omnium optimè *vel ex sacchari saturni & vitrioli Mart. ana ʒij. vel illius ʒijj. Aceti simplicis vel quod melius, destill. spiritus vini ana ʒij. vel etiam ex Vitrioli Martis ʒij. aceti saturnifati saturati ʒij. spiritus vini q. f. cum & viâ humidâ* parari possit ex vitriolo nempe Martis liquido & saccharo saturni fluido solis, vel aceto & spiritu vini, aut spir. vini solo addito.

§. XXII. Mediantibus spiritibus acidis ex regno minerali desumptis parantur *Tinctura Martis adstringens* à *Zwelffero* XXV. *Append. ad Animadv. in Phar. Aug. p. 60. 61. & Le Febure l. c. p. 613.* it. *Hoffman. Clav. Schræd. p. 230.* descripta. Fit Martem mediante spiritu Veneris aut Virid. æris iteratâ affusione (aspersionem alii malunt) in crocum vertendo, hunc cum eodem spiritu in Tincturam extrahendo, spiritum abstrahendo ad remanentiam materiæ syrupiformis, ultimò cum spiritu vini evocando Tincturam, & tertiam ejus partem abstrahendo. Eodem Veneris spiritu mediante *Zwelff. Mant. Spag. p. 337.* ex croco Martis *cachectico* (qui limat. Martis per nitrum detonata & elutriata est)

- XXVI. *Tincturam* extrahit, spiritum veneris postmodum abstrahit, remanente liquore crasso, quem spir. vini rectif. iterum diluit, huncque ad oleitatis remanentiam evocat. Qui duo processus præterquam quòd sint valdè rædiosi, martem etiam veneris vitriolo nauseoso imprægnatum relinquunt, ejusque vim infringunt
- XXVII. magis quàm extrahunt vel exaltant. *Essentia Martis aperitiva* ejusdem Zwelfferi fit instillatione spir. nitri ℥ij. spir. vitrioli ℥ij. vel spir. nitri solius super Limat. Martis puræ ℥iv. vel vi. circiter in vitro amplo, agitando semper ne materia nimirum induretur, & antequam compacta fiat, diluendo cum phlegmatis vitrioli sulphurei vel salis Ammon. acidi ℥x. ut acquiratur Tinctura rubicunda. Cujus ℥ij. si Aquæ cinnam. ℥i℥. in qua Magister. corall. solub. ℥vi. dissolutæ fuerint, permisceantur,
- XXVIII. exurgit ejusdem *Essentia Martis Corallina*, quæ temperatior priori est & tutius adhibetur, cum illa ob spiritus acidus à multis corporibus ferri nequeat. Magisterium vero corallorum, quid ad perfectionem remedii conferre debeat, non admodum video. vid. *App. ad Animadv. in Pharm. Aug. p. 58. 59.*
- XXIX. Cum his in fundamento convenit *Tinctura Martis anticolica*, quam Excell. Dn. D. Sperlingius, *Præcept. & Patronus meus honoratissimus* parare solet, fundendo extempore ante usum spiritum nitri super limatur. Martis ut tingatur, quem postea cum Essent. Carminat. Castor. Absynth. Compos. ac opiat. miscet, & usurpat in colicis potissimum hypochondriacorum ac scorbuticorum doloribus successū non infelici. vid. *Ejusd. Mater. Med. MS&. Cap. de Marte. Ad eundem modum* spiritus nitri dulcis prius super herbas anticolicas vel alias rectificatus cum limatura Martis misceri & in Tincturam redigi potest, vel m. processus cum spiritu nitri dulci institui, ad cujus præparationem spiritus vini herbarum & specierum jam laudatarum viribus mediante destillatione imprægnatus fuit adhibitus.
- XXXI. *Tinctura Martis Basilii* ope spiritus vitrioli à limatura, itemque Schræderi è croco Martis eodem vitrioli spiritu extracta. Priori vires *Hoffman. Clav. Schræd. p. 230.* multas tribuit, quas tamen non meretur. Videri de istis præparationibus in genere judicium *Dravizii* meretur *Tract. de scorbuto p. 333.*

§. XXIII. Tincturæ cum succis acidis paratæ sunt *Tinctura Martis nigra Rolsncii*, fit limaturam Martis pur. cum aceto vini in marmore terendo, & sensim tinctum acetum vase excipiendo, novumque acetum affundendo & sic continuando, dum nullus color amplius appareat, liquores tinctos denique per subsidentiam clarificando. Ad eundem modum se habet, quam *Elsholt. Destillat. Curios. Cap. iv. p. 19. & Clodius Offic. Chym. p. 58.* parant *Tincturam*, extrahunt nempe eam è limatura chalybis cum aceto destillato iteratis vicibus institutâ novâ affusione. Tinctum liquorem omnem in BM. destillant, residuo Spiritum vini affundunt, quem abstrahunt, iterumque affundunt, hocque sexies repetitò laborem multiplicant. *Auctor Chym. ration. jam citatus p. 40.* *Talem* concinnat, limat. Martis pur. ζ ij. cum Spir. aceti ζ ij. in arena igne tamdiu digerit ac urget, dum rubicundus liquor fiat, quem filtrat & reponit. Ab hac nil ferè differt *Essentia Croci Martis*, quam describit *Crollius Basil. Chym. p. 441.* nisi quod aciditas ei adimatur. Minoris vero adhuc momenti est ea, quam *f. C. Claudinus App. ad L. de Ingres. ad infirm. p. 386.* cum aceto vel vino cretico mediante destillatione conficit, quia nihil omninò de Marte possidet. Plures hujus generis Martis Castrationes veriùs quàm extractiones habentur apud *Schroed. Pharm. Med. Chym. L. III. c. XI.* De quibus tamen omnibus sciendum, quod Martis substantiam fundant quasi & comminuant, porosque ejus immutent planè ac impleant, ut idcirco quem aliàs Martialia edere solent, effectum aperitivum & absorptivum vix vel nunquàm ostendant. Imò ne adstringendi quidem sine cum acidis potentibus Mars parari commodè potest, quia enim acrimoniam acido-salinam à menstruo transfumit, in corpore fibras irritando majores turbas ciere potest. Profunt tamen ejusmodi Tincturæ in *egrotans* bilis præternaturali & aliis humorum commotionibus, quæ nonnunquam acida possunt, v. g. in febre tertiana intermittente, impr. Scorbutica, quales quandoque in paroxysmo cum maculis petechias imitantibus apparent, quas etiam imperiti pro petechiis quandoque venditant, cum tamen maculæ non tantùm finito paroxysmo dispareant, sed & ægri die intermissionis è lecto surgere & de

XXXVII. ambulare possint. *Non desunt* qui laminas Martis candefactas in aceto extinguunt sæpius, acetum abstrahunt ad remanentiam liquoris crassi Martis imprægnati, quem spiritu vini extrahunt, & iterum spiritum vini, sed minùs rectè, abstrahunt.

§. XXIV. *Tincturæ Martiales cum succis acidiusculis vegetabilium confectæ* potissimam laudem merentur. Egreg. è *Excell. Dn. D. Sperlingus l. c.* Omnes Tincturæ Martiales cum leni acido (putà vegetabili) paratæ bonæ sunt & contra. Nimirum succi v. g. cydoniorum, pomorum, acetosæ, cerasorum affusi limaturæ Martis, aquà prius à fordibus ablutæ, stent in digestionem caloris solis vel ignis leni, mota agitataque nonnunquàm, donec sufficienter Tinctura nigerrimi coloris fuerit extracta & pars liquoris circiter dimidia evaporata. Filtrato postmodum per linteum residuo spiritus vini rectificatus simplex vel Cochleariæ, aut alio modo alteratus pro cujusvis intentione, additur, & sic Tincturæ vires exaltantur. Mihi usitatissima est

XXXVIII. *Tinctura Martis Cydoniata*, paravi tamen eam quoque

XXXIX. *cum succo cerasorum nigrorum dulc. & spiritu absynt. ac nausturt. aquat. roboravi. Mollenbroek Tr. de varis Cap. XIII. p. 119. exhibet*

XL. *Tincturam Martis Drawitii* cum succo pomorum Borsdorffianorum & spiritu cochleariæ factam. Ipse *Drawitius Tr. de scorb. p. 335. Tincturam suam aperitivam* cum succo aceto-

XLII. *sæ parat addito spiritu fumaricæ (Erdrauch enim pro Erdrauth legendum est) vel saltem paucò spiritu vini rectificato. Idem extractionem cum succo cochlear. & nausturt. aquat. perficit, quæ tamen magis in fusi nomine digna est. Minsicht & ex eo*

XLIII. *Rolsincius* in Chymia succo acetosæ antequam Marti affunditur, Tamarindorum succum jungunt, idque maceratione pulpæ tamarindorum vel tamarind. contuserum in succo acetosæ &

XLIV. *expressione, sed præter necessitatem. Cum Spiritu panis quoque Tincturas Martiales parant aliqui satis bonas, quas Eimüll. Chym. p. 101. haud immeritò commendat.*

XLV. §. XXV. *Cum Vino fit essentia Martis in vinum Malvaticum implantata Hartmanni Prax. Chym. L. 11. Cap. 169. n. 2. p. 126. limat. Martis candent. ꝑꝑ. extinguendo semel atque iterum in vini Malvatici ꝑꝑ. Vid. & Schroed. Pharm. Med. Chym. p. 381.*

Juxta

Juxta *Rolf.* verò melius limat. Martis tepesactæ ℥℥. in vini malvat. ℥℥. infundendo, per 24. horas & amplius calore leni digerendo. *Glaferus Laborat. Chym. L. 11. Cap. v. p. 124.* Limat. chalybis opt. ℥iv. in vini rubri mens. 1. ad quartæ partis remanentiam coquit, liquorem decantat, eum vel ad mellaginem evaporat, & gr. xii. pondere exhibet, vel etiam liquorem sibi relictum ad ℥j. propinat, remedium ab usu egregio commendandum, vocatque *Extractum Martis adstringens.* *Extractum verò XLVI.*
Martis aperitivum idem præparat limat. chalybis ℥℥. in XLVII.
 musti recentis mens. viii. infundendo, & per sesquimensem in sole digerendo, sæpè agitando, liquorem tinctum filtrando, & ad formam extracti evaporando. Quæ compositio auctoris experientissimi, laude dignissima est, exhibet enim Martem legitimè extractum, jucundi saporis & effectus non contemnendi. *Vina XLVIII*
chalybeata simplicissimo modo parata, nudâ nempe infusione, Tincturarum equidem nomen non merentur, dignatamen quorum mentio fiat, utpote quæ sæpè convenientibus aliis simplicibus maritata cachexiam, febres quartanas, aliosque morbos chronicos feliciter extirpant. *Aquarum chalybeatarum & lactis chalybeati* mentionem facere non est operæ pretium, debiles enim sunt & stomachum facilè offendunt, unde hodie ferè exoleverunt, Tincturarum verò nomen eis attribui neutiquam potest.

§. XXVI. *Tinctura Martis Solaris* mentio adhuc fa- XLIX.
 cienda est, ubi prius pauca de ipsa minera fuerint præmissa. Dicitur illa Terra Hassiaca, à loco natali Germanicæ Provinciæ & minera Martis solaris. Est verò nil aliud, quàm rudimentum quoddam ferri, terra nempe sulphure & sale vitriolico magis acido, quam quod in Marte est, copiosò imprægnata. Particulæ verò hæc intimius sunt commixtæ, quod minera durissima fit, & non facilè menstruis, nisi prius ab aëre factâ disgregatione particularum, obtemperet. *B. Thile Prof. Med. Witteberg. in Dissert. de hac conscripta sal aëreum nitrosum ei tribuit, ex eo quod tam promptè ab aëre, in quo consimile solvens supponit, discerpatur. Tinctura* exinde fit, si minere vel integræ vel priùs tritæ aëri expositæ & hinc friabilis redditæ apparente simul lanugine Vitriolica seu sale vitriolico-martiali, affundas
 C 3 aquam

aquam roris majalis vel pluvialem destillatam vel florum acaciæ aut liquorem betulæ, perinde enim est, ad eminentiam 3. digitorum, vas probè claudendo, tum cinerum vel arenæ digestionem lentæ committendo, quoad Tinctura aurei, interdum rubinei coloris extrahatur, quam filtratam servabis usui. Hanc *Laudatus Thile acidulas artificiales* appellat, quod in naturalium locum substitui possint, ipso iudice, illis etiam longè præstent. Dosis in adultis conceditur à gutt. 30 ad 3j. 3ij. imò 3ß. quam tamen utpote nimiam prudens medicus non facile concedet, cum enim vitriolo copioso dicta Tinctura polleat, non potest non in majori dosi exhibitâ stomachi fibras vellicare, motum eorum naturalem invertere, & sic nauseam imò vomitum excitare, ad 3ß. tamen vel 3j. ad summum exhibitâ non facilè nocebit, licet rectius cum spiritu cochleariæ vel alio appropriato, tum ut vires augeantur, tum ut conservetur diutius, miscetur. Plura vid. ap. cit. *D. Thile & Hoffm. Clav. Schroed. p. 139.*

§. XXVII. Denique illud est attexendum, uti aliorum metallorum, ita etiam Martis dari *Tincturas apparentes & fucatas*, quando nimirum color vel menstruo Tincturam talem in se continenti, & per digestionem prodenti, vel admixto cuidam alteri minerali aut metallo debetur. Duarum saltem huc facientium Tincturarum brevitatis gratia mentionem injiciam. *Pri-*

- L. *ma* est ea quam *Balsamum Martis* vocant & oleis faciunt. Cum enim olea spiculis salinis ad resolvendam Martis substantiam non perinde proportionatis gaudeant, color ille potius oleis per digestionem exaltatis est tribuendus. *Altera*, quæ è marte, cui veneris particulæ commixtæ sunt, obtinetur, mediante spiritu salis ammoniaci, colore sapphirino elegantissimo conspicua. Quæ nisi successu temporis sapore nauseoso ei planè simili qui è Venere & Luna procedit, sese prodidisset, facilè persuasum dedisset, è substantia martis genuina Tincturam cœruleam obtineri posse. Videri prolixius de Tincturarum Martialium compositionibus possunt, quos plus vice simplici allegavi, *Zwelferus, Hoffmannus, Rolfincius, Ludovicus, Wedelius, Eittmullerus, Febure, Glaserus, alique ll. cc.* Conf. quoque *Lemery Cursus chym. & Charras Pharm. Reg.*

§. XXVIII.

§. XXVIII. Restat ut de operandi modo & usu Tincturarum Martialium pauca subjungam. Ubi quidem primo loco notari velim, Martem in substantia sæpè quibusvis ex eo paratis medicamentis, adeoque & Tincturis præstare, ut multò elegantissimum sit iudicium *Excell. Ludov. Phar. Mod. p. 417. sqq.* Cujus sensum huc transferre non abs re erit, modum enim operandi aliaque circa eum observatu necessaria simul tangit. Id verò dicto loco vult: Polychrestum Martem, cum indubiè tum laxarum ventriculi fibrarum adstrictione, tum potissimùm rodentium humorum imbitione ac sequente hinc orificiorum ductuumve deterfione hypochondriacos levet, & obstructis h. m. simul conferat, quantum hanc extergendi aperiendique vim concernit, omnium ferè optimè in limatura cruda exhiberi, quæ utut nonnunquam minùs tractabilior sit, lævigari tamen & subtilisari posse, vel sub pilularum formula occultari; ac tum in præfocationibus præcordialibus non tam à debilitate fibrarum quam positiva humoralis causa ortis debito pondere ad ðj. ðij. exhibitum, satis resolvablem esse nec nauseam concitare, quin humorum rodentium inversioni in renitentiori præprimis malo præ aliis quibusvis præparatis, v. g. Martis vitriolo, alcohol illo per varia menstrua corrosivo Cachecticove croco aut limatura cum aceto lævigata aliisque semiexhaustis, semiinversis, semistringentibus, tædiosioribus aptiorem præstantioremque esse, præsertim si subdupla lap. cancorum, corall. vel similia parte misceatur, & per aliquot dies ejusdem exhibitio continuetur. Hactenus ille. Nilominus & illud certum est, multos ob debilitatem fibrarum ventriculi & intestinorum, obque defectum spirituum animalium crudum martem agrè ferre, & ab eo exhibitio de appetitu dejecto, dolore stomachi gravativo, &c. conqueri, unde tunc necessarium est, Martem in forma liquida, utpote à stomacho facilius resolvable, exhibere. Accedit quod in siccioribus promptius operetur, si liquorem solventem Mars jam secum vehat, quo hypochondriaci sæpè non multò præditi esse solent.

§. XXIX. De Virtute Martis aperitiva illud habendum, eam semper

semper ferè firmo stare talo, quocunque fere modo is paratus fuerit. Sive enim vis ejus per Vitriolica aut similia salia infringatur, ipsum tamen, quod de salibus in confectione participavit, aptum natum est, vellicatione suâ & irritatione fibrarum fusioneque humorum laxationem inducere. Si vero sui juris est tum ultrò concessum iri arbitror, eum vim aperitivam nunquam deponere. Unde Tincturis adstringentibus, præprimis si in motu & fluxu humorum præternaturali eo sine adhibentur, nunquam est fidendum. Utut laxitates viscerum roborando, v. g. in hypochondriacorum & scorbuticorum laxitate ventriculi, nec non obstructions vasorum reserando, quando itidem ab his hæmorrhagiæ in hypochondriacis, cachecticis, quartanariis, observantur, tum & partibus terreis humiditates serosas nimias, à quibus fluxiones oriri possunt, imbibendo, nonnunquam conveniant. Illud interim minimè nego, Martem in se non semper aperire, sed ex accidenti persæpè, quando nempe intra corpus assumptus, repertis ibidem salibus sylvestribus acidis & coagulabilibus, à quibus induci solent obstructions, in ipsum irruentibus & h. m. virtutem suam deponentibus, impletur, quæ etiam salia deinde gravitate sua per alvum educit, excrementorumque colorem idcirco in nigrum vertit, quomodo *Et muller. Chym. L. II. Cap. II. p. 104.* rem exponit, cui tamen illud concedi neutiquam potest, quod *p. preced. l. c.* asserit, Martem semper adstringere per se. *Aperiendi igitur sine & absorbendi* in corpore humano Tincturæ martiales non secus ac mars ipse nunquam satis laudando cum effectu usurpantur, idque tum quia humores acidos edulcorando & saturando postmodumque eliminando obstructions causas tollunt, tum quia Sale Vitriolaceo humores stagnantes incidunt & attenuant. *Vid. & Nobil. Pechlin. Tr. de Purg. p. 283.* Quibus expositis vis Martis ejusque Tincturarum aperitiva non potest non esse manifesta. *Emeticam* verò quæ ei ab aliis tribuitur, à Sale Vitriolico metallicarum Veneris particularum, quæ Marti sæpè sunt admixtæ, dependere persuasus sum. Oriri tamen eadem quoque potest ab effervescentia particularum Martis absorbentium cum acidis humoribus, si quidem eos copiosos in hypochondriacis & scorbuticis, in

in primis viis stagnantes reperiant, quod plus vice simplici in Praxi à fortiori usu liquoris Martialis, cum abdominis inflatione & murmure humorumque fluctuatione & fortiori motu, quasi ab assumpto veneno, observatum fuit. De *Diaphoretica* atque *Cataractica* Martis virtute dicere non videtur operæ pretium, quia illud & limites Dissertationis vetant. Quamobrem & illa nunc non possunt attexi, quæ ante vel post exhibitionem Tincturarum Martialium veniunt observanda, quæ item in unoquoque affectu Martialium usum indicante pro circumstantiarum varietate, tum in dosi, tum in vehiculis vel adjuvantibus, tum in diæta notanda sunt. Quis verò speciatim in hoc illove casu Martialium operandi modus ususve sit, ex his generalioribus, ut opinor, conjici poterit.

§. XXX. Coronidis vice illud Experientissimorum quorundam Practicorum effatum adjicere lubet: Qui Martialibus bene uti, & ea rectè præparare noverit, is multorum morborum chronicorum & rebellium erit domitor, eosque feliciter & non ita magno negotio extirpere poterit.

OMNIPOTENTI DEO GLORIA.

D.

ETI.

E P I M E T R A.

I.

Regeneratio plantarum incineratarum vera nulla datur, & quicquid ab Auctoribus v. g. Kircher. Mund. Subterr. p. 414. sqq. Barth. Aët. Hifn. Vol. I. Obs. 42. Majore de Erumn. Gigani. Cap. IV. §. 47. sqq. &c. experimenti loco adfertur, meruò pro Phantasmate estimandum.

II.

Signaturarum in facienda Medicina exiguus aut nullus est usus, unde hac in re quoque superstitioni indulget Magnus alioquin Kircherus de Arte Magnet. p. 718. sqq.

III.

Vis Antimonii vomitoria Sali Venereo-Vitriolico videtur adscribenda, imò non abs re quis omnium Emeticorum regni mineralis virtutem in ejusmodi Vitriolo quaesiverit.

IV.

Mars fulminans non est non-ens chymicum.

V.

Transmutatio ferri in caprum, mediantibus Aquis Hungariae Vitriolicis non est nuda separatio & precipitatio particularum venerearum ex aquis, sed vera natura ferrea in cupream Metamorphosis, contra Sennerti & Rolfincii opinionem.

VI.

Inter aquas ardentis referendus Transylvaniae mea fons quidam, haud procul Urbe Mediâ situs, nemini adhuc, quod constet, in literis traditus. Ardet is, si incendatur, flammâ luculentâ, & ligno aliove ignis pabulo injecto ita inflammatur, ut universa fontis aqua vehementer effervescat, alio tempore clara limpidaque, terra tamen adpersa & siccata partem salis post se relinquens.

VII.

Theriaca caelestis locum commodè suppleunt pauca quaedam simplicium bezoardicorum, adstringentiumve extracta, cum Laudano opiato mista.

F I N I S.